

DALEKÝ OBZOR

ANEB

ČEŠTÍ JEZUITÉ V ZÁMOŘÍ

Texty vybral a uspořádal Jan Loerinc

František Boryně ze Lhoty, Jižní Amerika

Uplynulo již třidvacet let, co jsem nedostal z Čech žádného dopisu.

Šimon Boruhradský, Mexiko

Dopis Vaší Důstojnosti daný v Praze 12. října 1685 dostal jsem mimo očekávání a k svému podivu už 13. března 1686 ... Píši Vaší Důstojnosti přes Řím prostřednictvím P. Avanciniho a posílám jí relaci o mučednictví našich Otců na ostrovech Mariánských ... Nepochybuji, že došla-li tato zpráva do provincie české, potěšila všechny, kdož touží po zámořských misiích.

Já i nadále jsem zaměstnán pracemi a záležitostmi, přikazovanými mi místokrálem. Sotva je jedna věc hotova, už jsem hnán do jiné; a tak byl jsem, když loňského roku povodně hrozily zatopením celého města, skoro šest měsíců mimo Mexiko. Město stojí totiž uprostřed jezer a je odevšad obklíčeno horami a voda může odtékat jen jedním odtokem, který arci nepostačuje, aby pojal takové množství vod. Neboť do jezera mexického vtéká celkem 17 řek a některé z nich jsou velmi bohaty vodou a veliké. Některé z těchto řek, nemohouce pojmouti takovou spoustu vod, protrhly hráze a valily se přímo na město, zalévajíce veškerá předměstí a ničíce při tom budovy i zahrady. Když místokrál a královský senát postřehli toto nebezpečí, pověřili jednoho z vysokých úředníků záchrannými pracemi. Ale ten, vynaloživ na tu věc čtyři tisíce zlatáků a ztrativ v práci několik měsíců, nepořídil zhoła nic. V této zoufalé situaci povolal místokrál mne a byla mi tato práce svěřena. S pomocí boží a Panny Marie provedl jsem celé dílo v době jednoho měsíce a osvobodil jsem město od záhuby, změniv zúplna tok vodní a převedl jej oklikou do jezera. Pro tento tok jsem vytvořil nové koryto a opevnil je přepevnými hrázemi, takže v tomto roce povodně, jakkoli byly veliké, neodnesly mi ani hroudy prsti. A tu práci jsem provedl na podiv za pouhých 662 zlatých.

Jindřich Václav Richter, Jižní Amerika

30. října jsme vyrazili z přístavu a opatřeni zelenými a nezralými plody platanu a kořenu yuca, pokračovali jsme v cestě až do příští neděle, to jest do 4. listopadu. Toho dne na noc připluli jsme k prvnímu kmeni naší misie, do Los Gayes, byly to právě dva roky, co jsme opustili Prahu. Indiáni nás přijali s velikou srdečností a mohli jsme zase mítí slepici a vřešťana, kterého v těchto končinách považují za velikou lahůdku, zejména je-li dosti tučný, a připravují jej tak, že jej opékají na ohni i s chlupy tak jako kance s štětinami, takže páchne jako zvěřina. Samo maso vřešťaní nehledě k jakési nevolnosti, kterou u nás na poprvé vyvolalo, zdálo se nám tvrdé a myslím, že je třeba nejdříve je naložiti do octa.

Abyste si učinili poněkud jasnější obraz o práci i potěšení, které čeká misionáře v těchto končinách ... Příjemnosti, které zde máme, spočívají pouze v tom, že jsme si jisti, že jsme zachránili mnohé z oněch divochů, o nichž patrně pravil královský žalmista: Lidi a dobytek spasíš, Pane! Neboť tito Indiáni jsou pošetilá zvířata, nikým neovládaná, poněvadž nikdy nepoznala žádného knížete. Synové vládnou tu rodičům, ztrpčují jim život a trýzní je a naproti tomu rodiče zabíjejí děti, rodí-li se jim děvčata a ne chlapci, i ženy, jsou-li liknavé v rození dětí (tak to totiž vysvětlují, činíme-li jim výčitky). Děti zabíjejí takto: Udělají díry, ve kterých je zahrabou, díry ty pak klidně posypou popelem, a to považují za projev mateřské lásky. Není-li tu matky, svěruje se zabití dítěte kterékoli jiné ženě, chopí-li dítě za nohy, hodí-li je do řeky a zapěje-li nad ním za hlučného smíchu nénii, má za to, že vykonala svou práci. Umře-li někdo na nemoc, říkají, že se to stalo kouzle, smrt nezdá se jim něčím přirozeným, nýbrž čistě náhodným. Žádají je, aby vydali mrtvé, zejména pokřtěné děti, aby byly pohřbeny při kostele, znamená vrážet jim nůž do těla a, když přes to mnohé tu pohřbím a oni se osobně pohřbu zúčastní, sotva se obrátím, naleznou, že mnohé pohřbili v chyších. Někteří nechtějí pohřbívati svoje drahé ani při kostele, ani doma, neboť by prý jim musilo působiti bolest, kdyby země měla snísti jejich příbuzné, a proto považují

za svoji zbožnou povinnost roztrhat svoje drahé jako skopce a se všemi svými přáteli je snědí. Kostí jejich pak, dobře je dříve opekše, spálí a popel, smíšený s jakýmsi vínem, za náramného nářku vypijí. Konečně pořádají po plných osm dní pitky, ožerou se, pomažou tváře černou barvou, kterou jmenují xagua, a tak s velikým kvílením oplakávají svoje mrtvé. Ale dnes má toto nové křesťanstvo, na které, jak se zdá, milosrdně shlédl Bůh, novou tvářnost. Začátkem června byl tomu rok, co u výše položených kmenů se objevila epidemie neštovic ... 23. června spatřil jsem 65 kanoí plných lidí z těchto kmenů, kteří utíkali a volali: „Zachraň se, Otče, a nečekej tu, až přijde nákaza, neboť tě usmrtí.“ Plakali a velmi naříkali, pravíce: „Neutíkáme před tebou, milý Otče, ale před epidemií, neboť ty nás máš velmi rád, ale ona nás nenávidí. A dios! ... Zůstal jsem poté sám jako v poušti ... A tak vešel jsem do svého kostela a, zapáliv svíce a sňav roušku s obrazu blahoslavené Panny, ztrávil jsem valnou část dne na kolenou, vyčkávaje, co se mnou učiní vůle boží. Zatím okolo 5. hodiny odpolední dostavilo se přemnoho lidí z (jiného) kmene a, vstoupivše do kostela, jednohlasně jali se prozpěvovat ... a chopivše se obou mých rukou, líbali je, říkajíce: „Povstaň a vyslechni naše slova!“ Když pak jsem to učinil, pravili: „Vidíme, že jsi velmi zarmoucen nad tím, že lid, který jsi s takovou námahou byl shromáždil, tě tak snadnou opustil. Proto jsme tě přišli potěšiti a nabízíme ti naši společnost, ať si přijde nákaza – umřeme-li, přijdeme do nebe, ježto umřeme, věřice v Boha“ ... Tak ráčil mne Bůh potěšiti, a než sem nákaza pronikla, vyslechl jsem spoustu zpovědí, podal jsem mnoha lidem Tělo Páně a znamenitý počet věřících jsem pokřtil.

Čeho je mi líto, je to, že, až (Indiáni) přijdou, nebudu jim moci nic podati, neboť misie nemá dnes ani libru železa. Zatím jest jisto, že bez darů se nic nepořídí a že více než puškami a vojenskými zbraněmi dosáhne se tu jedinou sekerou nebo nožem. Pro vzdálenost místa není však možná nám z Quita něco dodati a budou to již 4 léta, co nám neposlali ani za zlaták látky, takže nosíme oblek jen na nahém těle, majíce v útěchu to, že sloužíme znamenitému Pánu.

Nahé zdobí samota, napsal sv. Jeroným, proč v těchto končinách nepostrádáme mnoho věcí.

Jiný zázrak se stal u těchto kmenů s obrazem sv. Františka Xaverského. Byl čas platit králi daň, chtěli se jí vyhnouti, ale, ukazující prstem na sv. Františka, říkali: „Ten nám v tom brání.“ Co dělat? Usnesli se tedy, že jeho obraz spálí, ale tajemná síla jim v tom zabránila. A tak nakonec se dali na útěk, ale znovu byli zastrašeni strašným hromobitím a blyskavicemi a někteří z nich, dotčeni těmi znameními, rozhodli se již se vrátit. Jen jedna rodina na naléhání jakési bezzubé čarodějnice se obrátila do hor, následujíc babu, která je vedla, ale zakusila brzy pomstu ruky boží. Neboť hned při vstupu do jakéhosi sousedního lesa vymrštil se proti nim had podivuhodné velikosti a, ovinuv se kolem ubohé baby, před očima všech ji zardousil. Tím smutným divadlem byli ti, kteří mu byli přítomni, tak vzrušeni, že se rovněž obrátili do svých domovů. Milosrdný Bůh, jak se zdá, shlédl na práci a snažení dobrého misionáře a dal jiným kmenům příklad, aby se napříště tak snadno neodlučovaly od svých Otců.

Železa, které je zde velmi drahé, si cení Indiáni tím více, čím více je ho tu zapotřebí ke kácení lesů, aby se mohla zasít kukuřice, banány a yuca, proto je nad zlato vzácnější. Veselá příhoda se stala panu superiorovi, kterou uvádím, abych osvětlil a ukázal, v jaké ceně jsou tu právě zmíněné věci. Jeden Indián mu přinesl svého vlastního syna a pravil: „Zde máš mého syna, dej mi zaň sekeru!“ Pan provinciál mu vysvětlil, že ty věci nemají stejnou hodnotu, ale nepřesvědčil jej, Indián na konec prohlásil: „Ty mi nerozumíš, proč si více cením sekery než syna, což pak synů si zplodím, kolik budu chtít, sekery však neudělám za celý život ani jedinou.“ Z toho je vidět, jak mnoho tu lze dosáhnout dárky, o ty však je pochopitelně při takové vzdálenosti veliká nouze. Pan provinciál vskutku nemůže mi dát tentokrát pro mých 30 Conibů ani jedinou, protože poslední, kterou sám nezbytně potřeboval pro kuchyni, daroval předchozím.

Oba tyto kmeny jsou sice přátelské, ale věc trpí nemalou nesnází pro mnohoženství, kterému jsou oddáni tak, že jediný muž se tu začsté honosí dvěma nebo třemi ženami. Úsilí o nápravu musí tu býti velmi diskrétní, nechce-li člověk zahynout jako předčasná oběť.

Já děkuji, jak mohu, nekonečné milosti boží za zvláštní sílu a vždy stálé zdraví. Neboť od té doby, co jsem opustil českou provincii, nezastonal jsem vůbec žádnou vážnější nemocí, ba přivykl jsem zdejšímu tropickému podnebí, jako bych se byl narodil pod zdejším nebem ... Arci nezapírám, že mi sil ztelně ubylo, protože nemám tu žádného chleba ani masa a moje každodenní jídlo skládá se větším dílem z ryb a ze želv. Vínu jsem odvykl poměrně nejsnáze, neboť vedro bere člověku jakoukoliv chuť na ně. Místo chleba slouží nám banány, vařená yuca, která vypadá jako jakýsi druh řepy, a konečně placky z kukuřice, které se podobají poněkud chlebu. Máme tu i vejce a slepice, které však vždy více slouží nemocným než zdravým. Nedostatku piva jsem nepocítil, připravuji si je z upražené kukuřice, jejíž zrna semelu a svařím s vodou, pak, procediv to, udělám si z toho čistý a lahodný nápoj. To píši pro útěchu těm, kteří sem přijdou, mohou to zkusit také doma a udělat si to z kukuřice, aby viděli, jaký nápoj tu budou mít.

Antonín Xaver Malínský, Filipíny

Naší první a největší starostí je, abychom udrželi ovečky, které byly již shromážděny v ovčinci pravé Církve, v tomto ovčinci a abychom i zbylý, dosud většinu představující počet těch, kteří bloudí mimo něj, do něho přivedli, což obojí stojí větší námahu, než si Vaše Důstojnost dovede představit. Je to takřka nesmyslná láska těchto divochů k jejich horským jeskyním a pralesům, která činí tuto práci tak těžkou: žijí tam v největší bídě, nemajíce jiného pokrmu než lesní plody, bez oděvu a beze střechy, naproti tomu v osadách, díky péči misionářů, netrpí žádného nedostatku v pokrmu, oděvu i příbytku, a přece jest jim onen život mezi zvířaty v lesích daleko příjemnější a sladší než tento mezi lidmi v osadách, ba i když se nakrásně v nějaké takové osadě usadili, je každá obava před nemocí nebo před nepřátelským vpádem s to, aby je přiměla opustit dům a dvůr a utéci odtud do jejich pustin.

Tito ostrované (mluvím o Filipiňanech obecně a to na základě vlastní pětileté zkušenosti) jsou vlhkého a studeného temperamentu, a to pro silný vliv, který má na ně měsíc, činící je lenivými, pomalými, ospalými, nedůvěřivými, bázlivými atd. Zdržují se rádi na moři a na řekách: milují rybolov a dávají v jídle přednost rybám před jinými masitými pokrmy, s oblibou dívají se do jasného světla měsíčního a jsou rádi, mohou-li ho lépe užívat, večer za jasného nebe odebírají se na břeh mořský a až do pozdní noci baví se svými obvyklými hrami.

Hrají nejen, aby si ukrátili čas, ale i, a to ponejvíce, aby měli ze hry zisk, i kdyby měli do toho vsadit poslední halíř. Když je pytlík prázdný, je jim sice líto, že promarnili tak darebně drahocenný čas a svůj majetek i zboží, nesáhnou však, jako třeba jiní starostliví hospodáři, k práci, kterou pro její nesnadnost neávidí, nýbrž vyhledávají dobré přátele, kteří jim buď dají nějakou almužnu, nebo jim zapůjčí na úvěr, čeho potřebují ke své výživě a k výživě své rodiny. Vůči svým štědrým dobrodincům jsou krajně zdvořilí, líbají jim ruce a nabízejí jim za tisíceroch přípovědí, které však nikdy nemají v úmyslu dodržet, svoje protislužby. Naproti tomu před tváří svých věřitelů prchají, obávajíce se, že by tito mohli žádat

svoje peníze, které oni nikdy neměli v úmyslu jim vrátit zpět. A i když jsou nuceni dluh zaplatiti, vezmou si zase část na úvěr a tak zůstávají věčně dlužníky. Misionář se musí zvláště střežit, aby těmto lidem nic nepůjčil na úvěr, vzdalovali by se i v neděli a o svátcích bohuslužeb z bázně, že se kněz na ně jako na svoje dlužníky a tak pomalé plátce rozhněval, anebo že by je mohl veřejně napomenout, aby svůj dluh zapravili.

A jak to u hráčů obyčejně bývá, že rádi pijí, tak jsou také naši veselí Filipiňané velcí milovníci svého tuba neboli palmového vína, které jest zcela příjemné chuti a smísí-li se s kůrou stromu sungug, i velmi silné a alkoholické. Naši misionáři používají tohoto nápoje obyčejně při svém stole, zejména proto, že má v sobě jistou léčivou sílu a buď pomáhá od bolestí kamene, nebo před nimi chrání. Domorodci nedbají o tuto jeho dobrou vlastnost. Pijí svoje palmové víno, protože jim chutná, a to tak dlouho a tak nemírně, až se jím opijí. To se děje velmi často a u většiny obyvatel, a proto také si z opilosti mnoho nedělají, ba vynadají-li některému, jinak umírněnému muži mazavků, neuvádějí to při zpovědi ani jako nějaké nactiutrhaní ...

Z toho, co jsem poznamenal o hráčské a pijanské vášni těchto domorodců, vyplývá, že nejsou žádnými přáteli práce. Všem, co by je stálo sebemenší námahu, se pečlivě vyhýbají. Vrata, která snad otevřeli, nikdy za sebou nezavrou, nástroje, který vzali náhodou do ruky, nikdy nepoloží na staré místo, domácího nářadí, kterého použili, neudrží ani v pořádku ani v čistotě, spíše vydrží nesnáze drsného povětří, než aby si trochu pokryli střechu, ani svého vlastního domácího dobytka neobslouží a starají se pramálo, kde jejich krávy, prasata a drůbež vezmou potřebnou potravu.

Jediné, o čem zcela mimořádně pečují, je jejich kohout. Sotvaže se probudí, navštíví svého kohouta a třeba po celou hodinu se kochají pohledem na něj. Utrhnou si žvanec od úst a budou trpět nouzi, jen aby jejich kohout neměl žádného nedostatku. A to vše proto, že od něho a z něho očekávají užitek. Filipinští domorodci mají totiž zvyk, pořádat v jistých ročních dobách souboje mezi svými kohouty. Ozbrojí tohoto ptáka ostře

vybroušeným nožikem na krájení, který mu přiváží na nohu a štvou jednoho kohouta proti druhému, aby došlo k zápasu, k němuž jej předtím dobře vycvičili. Čí kohout druhého porazí, ten vyhrává cenu, která byla při začátku zápasu vsazena jako odměna vítěznému kohoutovi, pán přemoženého kohouta však těžce želí vedle toho, že ztratil cenu, i smrti svého kohouta, neboť z vrozeného skrblictví neloučí se s ničím, co bylo jejich, bez bolesti.

Komickou příhodu vyprávěl mi v této souvislosti nedávno jeden náš misionář. Byl povolán k nemocnému, kterého však neupoutala k lůžku tak nějaká zlá nemoc jako spíše nedostatek sil. Poněvadž pak kněz ze všech okolností poznal, že by jeho pacientovi více než všechny lékařské prostředky pomohlo dobré a vydatné jídlo, přemluvil jej, aby si dal připravit k jídlu jedno kuře, které měl doma, a polévku, která se z něho vyvaří, si dával častěji podávat k pití. Lék nebyl bez výsledku, neboť nemocný, poživ masa a polévky z uvařené slepice, nabyl opět zakrátko svých ztracených sil. Dostavil se pak k misionáři, ale ne, jak tento očekával, aby mu poděkoval za jeho radu a pomoc, nýbrž aby jej požádal o náhradu za ztracenou slepici. Ten lakotný a nevděčný člověk naléhal prudce, aby mu misionář nahradil škodu, kterou utrpěl ztrátou slepice, třebaže tabo byla zabita s jeho vůlí a on sám ji snědl!

Tak špatně vychovaní lidé jsou naši Filipinští a misionář musí ke všem podobným neobratným nezdvořilostem s velkou trpělivostí mlčet, aby si uchoval jejich lásku.

Josef Neuman, Mexiko

Na začátku jsem se zmínil o opilství, k němuž má zdejší národ veliké sklony. Nyní popíši, jak jsem proti němu párkrát zakročil, nikoli bez rizika.

Dva dny po Novém roce 1686 mne k sobě pozval Otec František Maria Piccolo, Sicilan, abych společně s ním oslavil tento svátek. Mým indiánům to bylo známo, a proto si na den mého odchodu – tak abych o tom nevěděl – přichystali obrovské množství vína, aby se mohli opít jaksepatří. Učinila tak v jednom údolí nedaleko naší misie, kam se chystali v noci vypravit a víno vypít. Nečekali na nic jiného než na můj odchod. Já jsem chtěl vyhovět žádosti milého Otce Piccola, a tak jsem se vydal na cestu a vzal si jako doprovod jednoho malého chlapce. Protože jsem věděl, že cestu nemohu uskutečnit najednou, rozhodl jsem se během ní přenocovat. Urazili jsme asi dvě míle cesty, když chlapec sesedl z koně. Jakmile se kůň ocitl bez jezdce, rozběhl se, seč mu síly stačily, zpět domů. Já jsem se vydal za ním a došel jsem až do naší vesnice. Přestože už padl soumrak, v celé vesnici jsem nenašel živou duši. Hned jsem se dovtípil, co se stalo. Počkal jsem, až se vrátí můj chlapec. Přikázal jsem mu, aby usedl na koně a zavedl mne do údolí, kde měli opilci sraz. A přišel jsem právě včas: začali už sice se svými tanci a zpěvy, které předcházejí pitce, ale víno se ještě nedotklo jejich rtů. Kolem dokola tanečnicků stálo přichystáno deset obrovských nádob vína a čtyři džbány, celkem asi dvě stě měřic. Vrthl do mě duch Páně a všechny jsem je rozbil. Indiáni se v hrůze rozprchli, až na několik srdnatějších. Ti se mi nepostavili na odpor, jen v tichosti zírali na jezero vína, které jsem tam vytvořil. Poslal jsem je zpět do vesnice a sám šel za nimi. Zdá se, že Bůh užil koňova útěku jako prostředku k tomu, aby zabránil plánované pitce.

Augustin Strobach, Mariánské ostrovy

Bavlna se tu sklízí ve velikém množství a zdejší mariánští lidé zajisté budou mít čím se odívat, když jim plody vlastní země poskytnou dostatek tkaniny pro výrobu ošacení, které by je počestně zakrývalo. Doposud chodili pro svou chudobu a nouzi celí nahí, nyní se však již za svou nahotu stydí, akčoliv dříve se s ní rádi chlubil a nezakrytě ukazovali hezkou a souměrnou stavbu svého nahého těla, soudíce, že ostatní musejí svá těla zakrývat, protože je mají nehezká. Zatím však nemají, co by oblékli, a jsou ochotni vynaložit vše, co mají, na získání nějaké látky. Kéž by bohatá Evropa chtěla ukrojit kousek svého jmění pro nahou Asii!

Jakmile ženy někdy v dálce zahlédnou některého z nás misionářů, prchají před ním a ukrývají se, protože se stydí za to, že jsou nahé. Pravda, vždy sice používaly k zakratí alespoň list nebo mušli, ale nyní, protože cítí větší stud, užívají, alespoň když jdou na veřejné prostranství nebo do kosteli, jakéhosi „opasku“ nebo spíš komického závěsu sahajícího nad kolena, vyrobeného z vláken jistých plodů, která připomínají konopné nitky. A tak – náš svatý Otec Ignác odpustí – museli jsme pozměnit, tedy aspoň tady na Mariánských ostrovech, jedno z řádových pravidel pokory – totiž to, které nám přikazuje chodit se sklopenýma očima. Je totiž radno hledět raději poněkud výše, aby naše nevinné zraky nedošly nějaké újmy.

Mariánci ... jsou k našim misionářům velice vlídní a přívětiví. Rádi by naše Otce navštěvovali každý den, a to ne jednou, ale několikrát. Když je pak člověk potřebuje rychleji vyprovodit, musí si nutně opatřit tabák. Tabák milují, především kuřácký, což ovšem platí jen pro několik posledních roků. Dříve kvůli němu nazávali Evropany zázračnými nebo spíše kouzelnými lidmi, protože viděli, jak Evropané kouří, a domnívali se, že si vkládají do úst oheň a polykají jej. Leč postupem času se i oni výborně naučili tomuto umění a díky každodennímu a nadměrnému kouření tabáku už pochopili, že to není zázrak. Stěží se tu najde malý chlapec nebo dívka, kteří by výborně neuměli užívat kuřácký nebo jiný druh tabáku. Tato evropská nectnost dokonce u Mariánců zakořenila tak

pevně, že při nedostatku pravého tabáku používají jakékoli jiné listí. My jsme v kouření tabáku, v tomto poklesku či nectnosti – tedy, pokud jí je – poznali podivuhodnou Boží prozřetelnost a řízení Boží. Žádná jiná věc než tabák nám totiž při absenci jiných druhů platidel nedokáže snáze a rychleji posloužit k tomu, abychom se zdejšími indiány navázali potřebný styk a komunikaci. Pravda, zpočátku si cenili železa, avšak každým rokem se ho sem dováží veliké množství, což vedlo k tomu, že železo ztratilo na ceně. Dříve si také nemálo cenili skla, rolniček apod., takže za jediný skleněný korálek dávali kuře, za jedinou rolničku patnáct slepic. Za tyto suvenýry si cizinci dříve na Mariánách mohli pořídit cokoli, ale cena a žádnaost těchto věcí už vzala za své a všechna se přestěhovala do tabáku. Za něj získávají Otcové náklonnost a duše Mariánců, a dokonce i já, lítý nepřítel obojího druhu tabáku, musím jej s sebou chtě nechtě nosit, kamkoli se vydám, abych jím Mariánce potěšil. Tak jako věhlasný pracovník a dlouholetý americký misionář Otec Cassini kdesi psával o indiánech, že do nich víra vstupuje nejen skrze uši, ale též skrz ústa, já bych k tomu mohl přidat, že zařizují její vstup skrze nos. Dnešním platidlem Marián je tabák. Za něj se kupují všechny životní potřeby, za dva listy tabáku jedna slepice apod. Tabák je také mzdou za práci, za jediný list tabáku pracuje Mariánec celý den, a s radostí.

... kromě toho, že Mariánci dokážou v mnoha věcech projevat mimořádnou lásku k bližnímu, jsou v některých ohledech také pozoruhodně zdvořilí a slušně vychovaní. Například ačkoli si nepřejí dobrého dne, večera ani noci, když se navzájem potkají, nabízejí namísto zdravení jeden druhému umytí nohou ... Při loučení odcházejícího svěřují Bohu slovy ma Dios místo španělského adiós, to už se naučili říkat všichni. Nikdo z nich ničeho nepojí ani nevypije, aniž by dříve nenabídl jinému, kdo je přítomen, z téhož, co se sám chystá sníst či vypít. Chystá-li se pít, nikdy nepřiloží nádobu ke rtům, ale nechá nápoj vytékat z výšky, neboť prý je nezdvořilé přikládat k ústům nádobu, z níž bude pít i někdo další. Cožpak toto jsou divoši?

Matěj Cuculinus, Mariánské ostrovy

(Smrt Augustina Strobacha)

Otec Augustin Strobach usedl 27. července 1684 do loďky a vyplul vstříc Aganě. Když se však přiblížil ke břehu, zahlédl z moře spáleniště kostela, našeho domku a jiných staveb, dosud plné kouře a jisker. Usoudil, že je po nás veta a že nepřátelé dobyli jak pevnost, tak i celý břeh. Proto zamířil zpět na ostrov Rotu, kde získal dopis (o zprávě o indiánském povstání určený na Saipan) a rozhodl se jen doručit sám a dovezl jej až k Tinianu, kde vyhodil kotvu a vyslal indiánského lodníka na pevninu, aby zjistil, jaká je na ostrově situace. Zatímco v loďce čekal na odpověď, připluli k němu obyvatelé Tinianu, kteří jej vytáhli na pevninu, svázali mu ruce za zády a odvedli jej nejprve do vesnice Sunharon k náčelníku zdejšího klanu, který mu sebral breviář a krucifix zavěšený na krku. Krucifix se chystal rozbít kamenem, leč jeden z obrácených indiánů mu v tom zabránil a vyžádal si krucifix pro sebe, protože jej chtěl sám nosit. Bezbožník tvrdil, že krucifix chtěl rozbít proto, že je na něm indiánský kouzelník. Poté Otce Augustina se svázanýma rukama odvedli do osady Marpo, v jejímž čele stál domorodec, dříve obrácený na víru, nyní od ní odpadlý. Otec požádal o doušek vody, ale nedostal jej. Byl poslán do jiné části ostrova Tinianu a jeho strážím nařídili, aby mu během cesty nedávali napít vody. Na ostrově jej pak přivedli k jednomu z divošských náčelníků, který jej poslal zase k jinému, jménem Quiyao. Ten se strážců Otce Augustina otázal, co Otec dělal během cesty. Odpověděli mu, že během celé cesty si říkal slova, která křesťané směřují k Bohu. Divoch na to řekl: „Teď uvidíme, jestli mu budou co platná!“ Když se Otec otázal, proč jej vlastně chtějí zabít – copak jim někdy ublížil? -, divoch se jen zašklebil a neřekl nic. Otec Augustin dodal, že se nebojí zemřít pro Boha, který je mu nablízku a který nejlépe ví, jaký osud pro něj připravil. Tu divoch pravil: „Neznáme toho Boha. A uvidíme, jestli ti dokáže pomoci!“ Zvedl kyj, který držel v rukou, a zasadil mocný úder do hrdla Otce Augustina, jenž svou šťastnou duši poroučel Bohu.

Kdokoliv poznal Otce Augustina ve Španělsku, v Mexiku nebo jinde, ten přesvědčeně prohlašoval, že je to svatý člověk.

Václav Eymer, Mexiko

P. S. S nejbližším lod'stvem odebeře se (je to tajemství, ač-li to není již známo) do Indií páter Boryně. Libo-li Vaší Důstojnosti, račte poslati jednoho Staňkovského beránka s blahoslavenou Pannou brněnskou a dva menší se sv. Františkem Xaverským, spolu s několika malými soškami, velké se totiž lámou. Beránci se nelámou, mám již zkušenost.

Jinak žiji s milostí boží milován svými Indiány, jako jsem žil v Aciziachicu a Tomochicu, kde jsem zanechal 100 dospělých lidí pokřtěných. Také zde jsem během tří měsíců pokřtil více než tři sta dospělých a množství malých dětí ... Ostatní věci, které nás obklopují, snáším jako člověk, spoutaný smrtelným tělem, přece však ne bez útěchy. Tolik v krátkosti, víc napíši, dá-li Bůh zdraví, příštího roku a prosím co nejponížněji Vaší Důstojnost, aby nezapomněla na mne, ač zcela nehodného, ve svých modlitbách. Stydím se za svou stručnost, jsa si vědom, jak dlouho prodlévá u mne duch Vaší Důstojnosti. Ale měl jsem dnes tolik co dělat, že jsem unaven a sotva jsem mohl napsati tento dopis.